

2

De kære fremmede

Danskernes første massive møde med en fremmedartet kultur fandt sted for 200 år siden, hvor omkring 15.000 spanske tropper blev sat på græs i vores lille nordiske land. Det blev et kulturmøde omgærdet af sympati, munterhed og erotik. I mange danske hjem mindes man stadig dengang, familien fik en indsprøjtning med fyrgt spansk blod.

SUSANNE NIELSEN

To hundrede år kan være en grund af tid. Men i folkehavet er historierne stadig livskraftige. De handler om dengang, 'spaniolerne' dukkede op i Danmark og blev indkvarteret i mange provinsbyer og familier. De var varmbloodede, galante og smukke soldater, der helt bogstaveligt efterlod sig et sydlandsk krydderi i den sagtomdige danske karakter.

Det storpolitiske drama bag de spanske troppers ophold i Danmark i 1808 er på det nærmeste nedsunket i glemslen. Men faderskaberne husker vi. I adskillige danske familier går snakken om den hede spanske sæd, der blev plantet i danske bondepiger. Brune øjne, krøllet hår eller et heftigt temperament bliver henvist til en stolt arv efter fyrgte spanske soldater.

»Det blev et kulturmøde omgivet af en bemærkelsesværdig sympati«, siger museumslektor, historikeren Henning Petersen.

»Spanierne kom herop som allierede hjælpetropper, der på foranledning af Napoleon og den danske konge angiveligt skulle beskytte Danmark efter englændernes ran af den danske flåde i 1807. Deres ophold lagde et stort pres på Danmark. De fremmede soldater levede af landets rigdom. Befolkningen var tvunget til at give dem mad, husly og stille transport til rådighed. Også nedbrændingen af Koldinghus måtte de tage skylden for.

Alligevel efterlod de sig myter, forestillinger og vandrehistorier, der næsten udelukkende er positive. En dansk skolelærer omtalte dem senere i sine erindringer som 'de kære fremmede'.

»De folkelige historier må vi tage alvorligt. Men de dramatiske begivenheder bør også genindsættes i den nationale historie, hvorfra de næsten er forsvundet«, siger Henning Petersen.

Kongen kaput

Henning Petersen er koordinator på et stort projekt, der skal markere 200-året for de spanske troppers ophold i Danmark. Fire lokale museer har samarbejdet om at lave en storslået vandreudstilling, der både sætter fokus på myterne og den historiske baggrund for kulturmødet mellem spansk og dansk mentalitet.

»Da spaniolerne kom« hedder udstillingen, der blandt andet bygger på en grundig efterforskning i spanske og danske arkiver og museer. I første omgang kan den ses på Holbæk Museum fra 2. februar. Senere flytter den til Koldinghus, Roskilde Museum og Langelands Museum. Om kort tid udkommer også en antologi, hvor en række historikere underkaster de komplicerede begivenheder en grundig og kritisk nyvurdering.

I marts 1808 marcherede 26.924 udenlandske soldater ind i Danmark. Omkring 15.000 af dem var spanske. De franske og spanske tropper var indbudt af den danske konge som allierede, der kunne beskytte Danmark i en tid, hvor engelske orlogsfartøjer havde taget magten over bæltet og sund.

Anekdoten fortæller, at den danske konge Christian VII i Rendsburg blev så forskrækket over at se de mange fremmede tropper, at han sank sammen og døde. En lokal lærer fik overrakt meddelelsen af en spansk soldat med ordene: 'Kongen kaput'. Frederik VI var nu konge, og han havde store drømme. Han håbede, at den franske kejser Napoleon kunne hjælpe ham med at blive konge af Sverige. Sådan kunne han se sig selv blive bragt til ære og værdighed efter det ydmygende tab af flåden.

Men kejseren kan have haft andre uransagelige motiver til at sætte en stor hærstyrke 'på græs' i Danmark. Spanske historikere opfatter det som et forsøg på at binde en ikke helt troværdig allieret til sig.

»Der er nok ingen tvivl om, at Napoleon betragtede 'hjelpetropperne' som en besættelsesmagt. Under alle omstændigheder kostede det ham ikke noget at have en stor hær parkeret i Danmark. Den blev jo forsvaret af den danske konge«, siger Henning Petersen.

Men eventyret ender i en skandale. I løbet af sommeren fik de spanske officerer efterretninger om et blodigt oprør hjemme i Spanien, hvor Napoleon havde indsat sin broder Josef som konge. Ved hjælp af britiske spioner blev der planlagt en

storstilet evakuering fra Langeland af omkring 10.000 spanske soldater, der om bord på britiske skibe blev sejlet hjem for at deltage i spaniernes oprør mod kejseren.

De agterudsejlede spaniere blev fra officiel dansk side kaldt forrædere, de blev afvæbnet af franskmændene og sendt ud af landet som krigsfanger. Men i befolkningen efterlod de sig et savn efter en tid, hvor hverdagen havde fået et pust af kolorit fra den store verden.

Stolte og lystige

»Aldrig før havde danskerne oplevet et så massivt møde med mennesker fra en fremmedartet kultur«, siger Henning Petersen. »Det var et spansk minisamfund, der pludselig etablerede sig i de danske provinser. For soldaterne kom med en halle af oppassere, præster, kokkepiger, koner og børn. Og de blev indlogeret hos almindelige folk, som pludselig fik en dagligdags kontakt med eksotiske sydlændinge.

»I modsætning til franskmændene har spanierne ikke følt sig som en del af Napoleons projekt. Utvivlsomt var der også

“**Det er tydeligt, at spanierne kom til at fungere som et spejlbillede af os selv på et tidspunkt, hvor vi havde brug for at definere os selv som en nation. Spanierne blev et billede på alt det, vi ikke selv var** Henning Petersen, historiker

nogle trak i den spanske mentalitet, som betog danskerne. Når ollebøden kom på bordet, spiste de den uden at kny, mens franskmændene vrængede på næsen. Det imponerede danskerne. Overalt beskrives spanierne som høflige, sjove og belevne mennesker.

De fremmede spillede på deres guitarer og legede med børnene. På byernes torve blev der holdt messer med hele det farverige katolske ritual. Med både gysen og nysgerrighed fulgte man deres skikke. De introducerede danskerne for

tobak rullet i papir og lærte os at spise salat med dressing af olie og eddike. De bod på snegle, frøer og krydrede maden med hvidløg.

Spaniernes ophold satte sig spor i litteraturen. I nationalromantikens ånd digtede man videre om de stolte og lystige 'Spanioler og deres hede blod'. H.C. Andersen brugte flere gange motivet til at spejle det nordiske og melankolske i det sydlige og kropslige. Også Steen Steensen Blicher fandt stof i spaniernes besøg. I nyere tid har Ib Michael taget emnet op i 'Den tolvte rytter'.

»Nationalismen var i sin vorden. Og det er tydeligt, at spanierne kom til at fungere som et spejlbillede af os selv på et tidspunkt, hvor vi havde brug for at definere os selv som en nation. Spanierne blev et billede på alt det, vi ikke selv var«, siger Henning Petersen.

'Spaniolerbørnene'

De spanske soldater bragte liv og glæde ind i de danske familier. Officererne var dannede verdensmænd, der mestrede et galanteri, som tilsyneladende betog de danske damer. Senere blev det på ingen måde uværdigt at berette om, at en slægt havde spansk blod i årener. Tidligere udenrigsminister Uffe Ellemann-Jensen er f.eks. overbevist om, at han nedstammer fra en spansk officer.

»Det er da muligt, men faktisk kan meget få dokumentere i kirkebøgerne, at her var en spansk barnefader«, fortæller museumsinspektør ved Holbæk Museum Eskil Vagn Olsen. »I samtiden herskede bornertheden. At få et barn med en tater eller kulsvier var helt uhor. Så var det nemmere at skyde skylden på en spansk soldat, som var rejst hjem. Omvendt kan det også tænkes, at en dansk mand i nogle tilfælde har påtaget sig et faderskab. Under alle omstændigheder er der mange myter omkring 'spaniolerbørnene'.

Det står dog fast, at nogle spaniere ganske enkelt sivede ind i befolkningen. En dragon ved navn Isidoro Panduro nåede ikke frem til evakueringen fra Langeland. Han blev sparket af en hest og brækkede benet. Egentlig burde han være blevet ud-

Fortsættes side 4